ประโยค ป.ธ. ๕
แปล มคธเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙

๑. สิกฺขาปทานิเปตานิ สามเณเรน ภิกฺขุสฺส สนฺติเก สมาทิยนฺเตเนว สมาทินฺนานิ โหนฺติ อุปาสเกน ปน อตฺตนา วา ปรสฺส สนฺติเก วา เอกชฺฌํ วา ปจฺเจกํ วา สมาทิยนฺเตน สมาทินฺนานิ โหนฺติ ฯ กินฺตุ นานํ ฯ เอกชฺฌํ สมาทิยโต วิรติปี เจตนาปี เอกา ว กิจฺจวเสน ปเนตาสํ ปญฺจตฺตํ ปญฺญาปียติ ฯ ปจฺเจกํ สมาทิยโต วิรติโยปี เจตนาปี ปญฺเจว ฯ สามเณรานญฺเจตฺถ เอกสฺมึ ภินฺเน สพฺพานิปี กินฺนานิ โหนฺติ ฯ ปาราชิกฏฺฐานิยานิ หิ ตานิ ฯ เตสํ ยนฺตํ วีติกฺกนฺตํ โหติ เตเนว กมฺมพนฺโธ ฯ คหฏฺฐานมฺปน เอกสฺมึ ภินฺเน เอกเมว ภินฺนํ โหติ ยโต เตสํ ตัสมาทาเนเนว ปุน ปญฺจงฺคิกตฺตํ สีลสฺส สมฺปชฺชติ ฯ เตสมฺปี ยนฺตํ วีติกฺกนฺตํ เตเนว กมฺมพนฺโธ ฯ อปเร ปนาหุ วิสุ วิสุ สมาทินฺเนสุ เอกสฺมึ ภินฺเน เอกเมว ภินฺนํ โหติ ฯ ปญฺจงฺคสมนฺนาคตํ สีลํ สมาทิยามีติ เอวมฺปน เอกโต สมาทินฺนสฺ เอกสฺมึ ภินฺเน สพฺพานิปี ภินฺนานิ โหนฺติ ฯ กสฺมา ฯ สมาทานสฺสาภินฺนตฺตาติ ขุทฺทกปาจวณฺณนาโย ฯ

คาเรติ เจตํ ทีฆภาณเก สนฺธาย วุตฺตํ ฯ ตถา หิ กูฏทนฺตสุตฺตวณฺณนายํ โย ปญฺจ สิกฺขาปทานิ เอกโต คณฺหาติ ตสฺส เอกสมึ ภินฺเน สพฺพานิปี ภินฺนานิ โหนฺติ โย เอเกกํ คณฺหาติ โส ยํ วีติกฺกมติ ตเทว ภิชฺชตีติ วุตฺตํ ฯ

สพฺพานิปี ภินฺนานิ โหนฺติ เอกชฺฌสมาทินฺนตฺตา ฯ ตเทว ภิชฺชติ วิสุ วิสุ สมาทินฺนตฺตา ฯ คหฏฺฐวเสน เจตํ วุตฺตนฺติ ตฏฺฐีกา ฯ

๒. อิติ โลกิยา ว ภิชฺชนสภาวา น โลกุตฺตรา ฯ เตเนว กูฏทนฺต-วณฺณนายํ เสตุฆาตวิรติยา ปน เภโท นาม นตฺถิ ฯ ภวนฺตเรปี หิ อริยสาวโก ชีวิตเหตุปี เนว ปาณํ หนติ น สุรๆ ปิวติ ฯ สเจปีสฺส สุรญฺจ

ป.ธ. ๕/๕

ขีรญฺจ มิสฺเสตฺวา มุเข ปกฺขิปนฺติ ขีรเมว ปวิสติ น สุรา ยถา กิร โกญฺจสกุณานํ ขีรมิสฺสเก อุทเก ขีรเมว ปวิสติ น อุทกํ ฯ อิทํ โยนิสิทฺธํ อิตรํ ธมฺมตาสิทฺธนฺติ เวทิตพฺพนฺติ วุตฺตํ ฯ

เภโท นาม นตฺถิ ปฏิปกฺขสมุจฺฉินฺทเนน อกุปฺปสภาวโต ฯ เตนาห ภวนฺตเรปีติอาที ฯ โยนิสิทฺธนฺติ มนุสฺสติรจฺฉานานํ อุทฺธํ ติริยเมว ทีฆตา วิย ชาติสิทฺธนฺติ อตฺโถ ฯ โพธิสตฺเต กุจฺฉิคเต โพธิสตฺตมาตุ สีลํ วิย ธมฺมตาย สภาเวเนว สิทฺธํ ธมฺมตาสิทฺธํ ฯ มคฺคธมฺมตาย วา อริยมคฺคานุภาเวน สิทฺธํ ธมฺมตาสิทฺธนฺติ ตฏฺฏีกา ฯ

ยสฺมา ปน ตัตถาปิ วิรมณเจตนา วิรติ ปธานา โหติ ตสฺมา สพฺพตฺถ เวรมณี นาม วิรตีติ วุตฺตา ฯ เจตนาปิ ปน เวรมณี นาม ฯ เตเนว สมฺมาทิฏฺฐิสุตฺตวณฺณนาทีสุ เอเตสุปิ ปฏิปาฏิยา สตฺต เจตนาปิ วฏฺฏนฺติ วิรติโยปีติ วุตฺตํ ฯ

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

ป.ธ.5/6

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๕
แปล มคธเป็นไทย

---

๑. นัยอรรถกถาขุททกปาฐะ ว่า แม้สิกขาบทเหล่านี้ อันสามเณรผู้สมาทานอยู่ ในสำนักของภิกษุเท่านั้น จึงเป็นอันสมาทาน ส่วนอุบาสก (และอุบาสิกา) สมาทานรวมกันก็ดี สมาทานเฉพาะสิกขาบทก็ดี ด้วยตน หรือในสำนักของผู้อื่น จึงเป็นอันสมาทาน ฯ ถามว่า ก็ เอกัชฌสมาทาน และปัจเจกสมาทาน ต่างกันอย่างไร ฯ แก้ว่า เมื่อบุคคลสมาทานรวมกัน วิรัติก็ดี เจตนาก็ดีก็เป็นอย่างเดียวเท่านั้น แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติความที่วิรัติและเจตนาเหล่านี้มี ๕ ประการไว้ด้วยอำนาจหน้าที่ ฯ เมื่อบุคคลสมาทานเฉพาะสิกขาบท วิรัติก็ดี เจตนาก็ดีก็เป็นอย่างเดียวเหมือนกัน ฯ ก็บรรดาสิกขาบท ๕ ข้อข้างต้นนี้ของสามเณรทั้งหลาย เมื่อสิกขาบทข้อหนึ่งขาดแล้ว ก็เป็นอันขาดทุกสิกขาบท ฯ เพราะว่า สิกขาบท ๕ ข้อข้างต้นเหล่านั้น ตั้งอยู่ในฐานเป็นปาราชิก ฯ ความผูกพันธ์ทางกรรม ย่อมมีแก่สามเณรเหล่านั้น เพราะสิกขาบทที่ตนล่วงละเมิดแล้วเท่านั้น ฯ ส่วนสำหรับพวกคฤหัสถ์ เมื่อสิกขาบทข้อหนึ่งขาดแล้ว ก็เป็นอันขาดสิกขาบทเดียวเท่านั้น เพราะความที่ศีลประกอบด้วยองค์ ๕ ย่อมถึงพร้อมแก่คฤหัสถ์เหล่านั้นได้อีก ด้วยการสมาทานสิกขาบทที่ขาดนั้นเท่านั้น ฯ ความผูกพันธ์ทางกรรม ย่อมมีแก่คฤหัสถ์แม้เหล่านั้น เพราะสิกขาบทที่ตนล่วงละเมิดแล้วเท่านั้น ฯ ส่วนอาจารย์อีกพวกหนึ่ง กล่าวว่า บรรดาสิกขาบทที่พวกคฤหัสถ์สมาทานทีละสิกขาบท ๆ เมื่อสิกขาบทข้อหนึ่งขาดแล้ว ก็เป็นอันขาดเฉพาะข้อเดียวเท่านั้น ฯ แต่เมื่อสิกขาบททั้งหลายอันคฤหัสถ์สมาทานรวมกันอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าสมาทานศีลอันประกอบด้วยองค์ ๕ ดังนี้ เมื่อสิกขาบทข้อหนึ่งขาดแล้ว สิกขาบททั้งหลาย ก็เป็นอันขาดทั้งหมด ฯ ถามว่า เพราะเหตุไร ฯ ตอบว่า เพราะการสมาทานไม่แยกกัน ฯ

ป.ธ.๕/7

ก็คำว่า **อปเร** นี้ พระอรรถกถาจารย์กล่าวหมายถึงอาจารย์ทั้งหลาย ผู้กล่าวคัมภีร์ทีฆนิกาย ฯ จริงอย่างนั้น ในอรรถกถากูฏทันตสูตร พระอรรถกถาจารย์กล่าวไว้ว่า ผู้ใดรับสิกขาบททั้ง ๕ ข้อ รวมกัน เมื่อสิกขาบทข้อหนึ่งขาดแล้ว สิกขาบททั้งหลายของผู้นั้นเป็นอันขาดแม้ทั้งหมด ผู้ใดรับสิกขาบททีละข้อ ๆ ผู้นั้นล่วงละเมิดสิกขาบทข้อใด สิกขาบทข้อนั้นเท่านั้น ย่อมขาด ฯ

ฎีกากูฏทันตสูตรนั้นว่า สิกขาบททั้งหลาย ชื่อว่า ขาดแม้ทั้งหมด เพราะสิกขาบทเหล่านั้นเขาสมาทานรวมกัน ฯ สิกขาบทเฉพาะข้อนั้นเท่านั้น ย่อมขาด เพราะสิกขาบทเหล่านั้นเขาสมาทานทีละสิกขาบท ฯ ก็ ล้อยคำตามที่กล่าวแล้วนี้ พระอรรถกถาจารย์กล่าวด้วยอำนาจคณุหัสถ์ ฯ

๒. โลกิยวิรัติเท่านั้น มีการขาดเป็นสภาพ โลกุตรวิรัติ หามีการขาดเป็นสภาพไม่ ด้วยประการฉะนี้ ฯ ด้วยเหตุนั้นแล ในอรรถกถากูฏทันต-สูตร พระอรรถกถาจารย์จึงกล่าวว่า ก็ธรรมดาความขาดแห่งเสตุฆาตวิรัติ ย่อมไม่มี ฯ เพราะพระอริยสาวก ย่อมไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ดื่มสุรา แม้เพราะเหตุแห่งชีวิต แม้ในภพอื่น ฯ แม้ถ้า ชนทั้งหลายเจือสุราและน้ำนม กรอกเข้าในปาก ของท่าน น้ำนมเท่านั้น ย่อมไหลเข้าไป สุราหาไหลเข้าไปไม่ เหมือนอย่างที่เล่ากันมาว่า เมื่อน้ำเจือน้ำนม (ที่บุคคลกรอกเข้าไปในปาก) ของนกกะเรียนทั้งหลาย น้ำนมเท่านั้นไหลเข้าไป น้ำหาไหลเข้าไปไม่ ฯ การที่น้ำไม่ไหลเข้าไปในปากของนกกะเรียนนี้ พึงทราบว่า สำเร็จโดยกำเนิด การที่สุราไม่ไหลเข้าไปในปากของพระอริยสาวกนอกนี้ พึงทราบว่า สำเร็จโดยธรรมดา ฯ

ฎีกากูฏทันตสูตรนั้น ว่า ชื่อว่า การขาด(แห่งเสตุฆาตวิรัติ) ไม่มี เพราะมีการไม่กำเริบเป็นสภาพ เหตุตัดได้เด็ดขาดซึ่งธรรมเป็นปฏิปักษ์ ฯ เพราะเหตุนั้น พระอรรถกถาจารย์จึงกล่าวคำว่า **ภวนฺตเรปิ** เป็นต้น ฯ บทว่า **โยนิสิทฺธ** ความว่า สำเร็จโดยชาติ ดุจความที่มนุษย์ผู้มีอวัยวะยาวไปในทางสูง

ป.ธ.5/8

สัตว์ดิรัจฉานยาวไปทางขวางนั่นแล ฯ ความสำเร็จตามธรรมดา คือตามสภาพนั่นเอง ชื่อว่าสำเร็จโดยธรรมดา คุณศีลสำเร็จแก่พระมารดาพระโพธิสัตว์ ในเมื่อพระโพธิสัตว์อยู่ในครรภ์ ฯ อีกอย่างหนึ่ง ความสำเร็จโดยธรรมดาแห่งมรรค คือตามอานุภาพแห่งอริยมรรค ชื่อว่าสำเร็จโดยธรรมดา ฯ

ก็เพราะเหตุที่วิรัติเป็นประธานในการงดเว้นจากเวรนั้น ๆ ฉะนั้น ท่านจึงกล่าวว่า วิรัติ ชื่อว่าเวรมณีในสิกขาบททั้งปวง ฯ อนึ่ง แม้เจตนา ก็ชื่อว่าเวรมณี ฯ ด้วยเหตุนั้นแล พระอรรถกถาจารย์จึงกล่าวไว้ในอรรถกถาสัมมาทิฏฐิสูตรเป็นต้นว่า บรรดากรรมบถแม้ทั้ง ๑๐ นั่น ๗ ข้อโดยลำดับ ย่อมควรทั้งเจตนา ทั้งวิรัติ ฯ

พระพรหมวชิรานุวัตร อินฺทปญฺโญ วัดบพิตรพิมุข แปล
สนามหลวงแผนกบาลี ตรวจแก้.

ป.ธ.๕/๑